

Katherine Anne Porter

ΤΟ ΠΛΟΙΟ ΤΩΝ ΤΡΕΛΩΝ

Μετάφραση: Έφη Τσιρώνη

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Για την Μπάμπαρα Γουέσκοτ
1932: Παρίσι, Ραμπουγιέ, Νταβός Πλατς,
Σάλτσμπουργκ, Μόναχο,
Νέα Υόρκη, Μαλχόκαγουεϊ, Ρόουζμοντ: 1962

Ο τίτλος αυτού του βιβλίου είναι μετάφραση από το γερμανικό *Das Narrenschiff*, το εκτενές αλληγορικό, ηθικοπλαστικό ποίημα του Σεμπάστιαν Μπραντ (1458;-1521), που εκδόθηκε για πρώτη φορά στα λατινικά ως *Stultifera Navis* το 1497. Διάβασα το *Das Narrenschiff* στη Βασιλεία, το καλοκαίρι του 1932, έχοντας ακόμα στο μυαλό μου ολοζώντανες τις εντυπώσεις του πρώτου μου ταξιδιού στην Ευρώπη. Όταν άρχισα να σκέφτομαι το μυθιστόρημά μου, υιοθέτησα αυτή την απλή, σχεδόν οικουμενική εικόνα του πλοίου στο ταξίδι του προς την αιωνιότητα. Η ιδέα δεν είναι, βέβαια, καινούρια –είναι πολύ παλιά και ανθεκτική και ήδη ήταν αγαπητή και οικεία όταν χρησιμοποιήθηκε από τον Μπραντ και εξυπηρετεί ιδανικά τον σκοπό μου. Είμαι κι εγώ επιβάτιδα σε αυτό το πλοίο.

Κ.Α.Π.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Ι

ΑΠΟΠΛΟΥΣ 13

*Quand partons-nous vers le bonheur?*¹

(ΜΠΟΝΤΛΕΡ)

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

ΑΝΟΙΧΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ 99

*Kein Haus, Keine Heimat...*²

(ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΜΠΡΑΜΣ)

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

ΤΑ ΛΙΜΑΝΙΑ 463

*Οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν...*³

(ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ)

¹ Σ.τ.Μ.: Πότε θα σαλπάρουμε για την ευτυχία;

² Σ.τ.Μ.: Ούτε Σπίτι Ούτε Πατρίδα...

³ Σ.τ.Μ.: Γιατί δεν έχουμε εδώ μόνιμη πατρίδα και κατοικία... Προς Εβραίους, 13:14.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ

Επιβαίνοντες στο S.A. Βέρα των Lloyd της Β. Γερμανίας, στο ταξίδι από τη Βερακρούζ του Μεξικού έως το Μπρεμερχάφεν της Γερμανίας, 22 Αυγούστου-17 Σεπτεμβρίου 1931.

Γερμανοί

Πλοίαρχος Τίλε

Δρ Σούμαν, ο γιατρός του πλοίου.

Ο αρχιφροντιστής του πλοίου, και πέντ' έξι νεαροί αξιωματικοί.

Φράου Ρίτερσντορφ, κρατάει ημερολόγιο.

Φράου Ότο Σμιτ, χήρεψε πρόσφατα στο Μεξικό.

Χερ Ζίγκφριντ Ρίμπερ, εκδότης ενός επαγγελματικού περιοδικού γυναικείων ενδυμάτων.

Φροϊλάν Λίζι Σπεκενκίκερ, επαγγελματίας στον χώρο της γυναικείας ένδυσης· από το Ανόβερο.

Κύριος καθηγητής Χούτεν

Κυρία καθηγητού Χούτεν

} Πρώην διευθυντής ενός γερμανικού σχολείου στο Μεξικό και η σύζυγός του· μαζί τους ταξιδεύει το άσπρο μπουλντόγκ τους, ο Μπεμπέ.

Χερ Καρλ

Μπαουμγκάρτνερ

Φράου Μπαουμγκάρτνερ

Χανς Μπαουμγκάρτνερ

} Δικηγόρος από την Πόλη του Μεξικού –αδιόρθωτος μέθυσος· η σύζυγός του Γκρέτα, και ο οχτάχρονος γιος τους.

Χερ Καρλ Γκλόκεν –καμπούρης που πούλησε το μικρό κιάσκι του με είδη καπνού και εφημερίδες στο Μεξικό και επιστρέφει στη Γερμανία.

Χερ Βίλιμπαλντ Γκραφ –ετοιμοθάνατος θρησκόληπτος, που πιστεύει ότι διαθέτει θαυματουργές θεραπευτικές δυνάμεις.

Γιόχαν –ανιψιός και βοηθός του χερ Γκραφ.

Χερ Βίλχελμ Φράιταγk –«συνδεδεμένος» με μια πετρελαϊκή εταιρεία στο Μεξικό· πηγαίνει στη Γερμανία για να πάρει τη σύζυγό του και τη μητέρα της και να επιστρέψουν όλοι μαζί στο Μεξικό.

Χερ Γιούλιους Λέβενταλ –Εβραίος βιοτέχνης και πωλητής λατρευτικών αντικειμένων και σκευών της Καθολικής Εκκλησίας που επιστρέφει στη βάση του στο Ντίσελντορφ για να δει την ξαδέρφη του Σάρα.

Ελβετοί

Χερ Χάινριχ Λουτς
Φράου Λουτς
Λουτς

} Διευθυντής ξενοδοχείου από το Μεξικό, που επιστρέφει στην Ελβετία έπειτα από δεκαπέντε χρόνια, με τη σύζυγό του και τη δεκαοχτάχρονη κόρη τους.

Ισπανοί

Μια κομπανία θαρθουέλα –τραγουδιστές και χορευτές που αυτοαποκαλούνται Τσιγγάνοι και επιστρέφουν στην Ισπανία ύστερα από τον αποκλεισμό τους στο Μεξικό.

Γυναίκες: Αμπάρο, Λόλα, Κόντσα, Παστόρα.

Άντρες: Πέπε, Τίτο, Μανόλο, Πάντσο.

Παιδιά: Ο Ρικ και η Ρακ, τα δίδυμα της Λόλας, έξι ετών.

Η Κοντέσα –ξεπεσμένη αριστοκράτισσα που είχε ζήσει πολλά χρόνια στην Κούβα πολιτική εξόριστος και που απελαύνεται από την Κούβα στην Τενερίφη.

Κουβανοί

Έξι Κουβανοί φοιτητές της ιατρικής καθ' οδόν προς το Μονπελιέ.

Μεξικάνοι

Γαμπρός και νύφη από την Γκουανταλαχάρα του Μεξικού στο ταξίδι του μέλιτος στην Ισπανία.

Σενίόρα Εσπερόν ι Τσάβες ντε Ορτέγκα –σύζυγος του ακολούθου της Μεξικανικής Διπλωματικής Αποστολής στο Παρίσι, που ταξιδεύει με τον νεογέννητο γιο της και την Ινδιάνα παραμάνα Νικολάσα.

Πατήρ Γκάρθα } Μεξικάνοι καθολικοί ιερείς σ' ένα ταξίδι στην
Πατήρ Καρίγιο } Ισπανία.

Πολιτικός αγκιτάτορας –έννας παχύς άντρας με κερασί πουκάμισο, που τραγουδάει.

Σουηδοί

Άρνε Χάνσεν –σε διαμάχη με τον χερ Ρίμπερ.

ΤΟ ΠΛΟΙΟ ΤΩΝ ΤΡΕΛΩΝ

Αμερικανοί

Γουίλιαμ Ντένμπι από το Τέξας –νεαρός χημικός μηχανικός, που πηγαίνει στο Βερολίνο.

Μαίρη Τρέντγουελ –διαζευγμένη σαρανταπεντάχρονη, που επιστρέφει στο Παρίσι.

Ντέιβιντ Σκοτ } Νεαρό ζευγάρι ζωγράφων που συζεί, στο πρώτο
Τζένι Μπράουν } του ταξίδι στην Ευρώπη.

Στο Κάτω Κατάστρωμα

Οχτακόσιες εβδομήντα έξι ψυχές: Ισπανοί –άντρες, γυναίκες και παιδιά– εργάτες στις φυτείες ζαχαροκάλαμου της Κούβας, που έχουν απελαθεί και στέλνονται πίσω στις Κανάριες Νήσους και σε διάφορα σημεία της Ισπανίας (στις ιδιαίτερες πατρίδες τους) έπειτα από την κατάρρευση των τιμών στην αγορά της ζάχαρης.

Συγκάτοικοι

Φράου Ρίτερστορφ

Φράου Σμιτ

Κυρία Τρέντγουελ

Φροϊλάιν Σπεκενκίικερ

Τζέιν Μπράουν

(Τζέιν Έιντζελ)

Έλσα Λουτς

Πατήρ Γκάρθα

Πατήρ Καρίγιον

Βίλγελμ Φρόιταγκ

Άρνε Χάνσεν

Ντέιβιντ Σκοτ

(Ντέιβιντ ντάρλινγκ)

Γουίλιαμ Ντένι

Καρλ Γκλόκεν

Βίλιμπαλντ Γκραφ

Γιόχαν, ο ανιψιός του

Χερ Ρίμπερ

Χερ Λέβενταλ

Σενιόρα Ορτέγκα

Παραμάννα και μωρό

Η Κοντέσα (μόνη)

Νύφη και γαμπρός

Χερ Λουτς

Φράου Λουτς

Καθηγητής Χούτεν

Φράου Χούτεν

Μπεμπέ, το μπουλντόγκ

Χερ Μπαουμγκάρτνερ

Φράου Μπαουμγκάρτνερ

Χανς Μπαουμγκάρτνερ

Οι έξι Κουβανοί φοιτητές μένουν σε
δύο συνεχόμενες καμπίνες.

Ο θίασος θαρθουέλα:

Μανόλο και Κόντσα

Τίτο και Λόλα, με τον Ρικ και τη Ρακ

Πέπε και Αμπάρο

Πάντσο και Παστόρα

ΜΕΡΟΣ Ι

Απόπλους

Quand partons-nous vers le bonheur?
Μποντλέρ

Αύγουστος 1931 –Για τον ταξιδιώτη, το λιμάνι της Βερακρούζ είναι ένα μικρό πουργκατόριο ανάμεσα σε στεριά και θάλασσα, όμως όσοι κατοικούν εκεί έχουν μεγάλη αδυναμία στον εαυτό τους και στην πόλη όπως την έφτιαξαν. Ζουν ως προσήλυτοι στα τοπικά ήθη και έθιμα που αντικατοπτρίζουν την ιστορία και την ιδιοσυγκρασία τους, και συνεχίζουν μια ζωή εναλλαγής ανάμεσα στη βία και στον λήθαργο με απολαυστική περιφρόνηση για τη γνώμη του έξω κόσμου, μια απαξία που εδράζεται στη μακάρια αντίληψη ότι οι τρόποι και τα συναισθήματά τους είναι πέρα και πάνω από κάθε κριτική.

Όταν διασκεδάζουν στα πολυάριθμα ιδιωτικά και δημόσια γλέντια τους, οι εφημερίδες δημοσιεύουν λυρικά κείμενα λέγοντας πόσο χαρμόσυνη ήταν η περίσταση· πόσο πλούσια και αριστοκρατικά –για τους Βερακρουζάνους οι δύο λέξεις είναι συνώνυμες– τα ποτά και ο διάκοσμος· και δεν βρίσκουν λόγια για να εξυμνήσουν επαρκώς την επιδεξιότητα με την οποία τα μέλη της καλής κοινωνίας διατηρούν μέσω της συμπεριφοράς τους τη λεπτή ισορροπία ανάμεσα στη ραφιναρισμένη αβρότητα και στο χαλαρό ξεφάντωμα, ένα μυστικό της Βερακρούζ έντονα επίζηλο και ανεπιτυχώς μιμούμενο από την επαρχιώτικη νησιωτική ενδοχώρα της πρωτεύουσας. «Μόνο οι δικοί μας άνθρωποι ξέρουν πώς να διασκεδάζουν ελεύθερα και ταυτόχρονα πολιτισμένα», γράφουν. «Είμαστε γενναιόδωροι, ζεστοί, φιλόξενοι, ευαίσθητοι», συνεχίζουν, απευθυνόμενοι όχι μόνο σε αυτούς τους ίδιους αλλά και στους πολύγλωσσους βαρβάρους της ελίτ που επιμένει να αντιμετωπίζει τη Βερακρούζ απλώς ως έναν μολυσματικό βατήρα για την ανοιχτή θάλασσα.

Υπάρχει ίσως ένα μικρό σημάδι αμηχανίας σε αυτή την εριστική διακήρυξη καλής ανατροφής· σε αυτήν, και στη μεθοδική βαναυσότητα της κοινής συμπεριφοράς τους προς τους ταξιδιώτες που πρέπει αναγκαστικά να περάσουν από τα χέρια τους για να φτάσουν στο προσωρινό καταφύγιο ενός ελλιμενισμένου πλοίου. Οι ταξιδιώτες θέλουν απλώς να φύγουν απ' αυτό το μέρος και οι Βερακρουζάνοι θέλουν απλώς να μην τους ξαναδούν στα μάτια τους· αφού όμως απομυζήσουν από αυτούς κάθε οφειλόμενο

στην πόλη και στους κατοίκους της πιθανό φόρο και δασμό, με εκβιασμό για χρήματα και δωροδοκία. Στα μάτια του περαστικού, η Βερακρούζ είναι πράγματι μια τυπική πόλη-λιμάνι, κυνική εκ φύσεως, ξεδιάντροπη εκ πείρας, πωρωμένη καθ' ἑξίν σε βαθμό που να βροντοφωνάζει στους ξένους την πιο αισχρή πλευρά της: Εννιά φορές στις δέκα, ο διερχόμενος ξένος είναι ένα πρόβατο που βελάζει για κουρά, και μία στις δέκα ένας αγύρτης που θα ήταν κρίμα να μη συναγωνιστεί στην αγυρτεία. Σε κάθε περίπτωση, το χρήμα που μπορείς να βγάλεις απ' τον καθένα τους είναι πεπερασμένο και ο χρόνος πάντα περιορισμένος.

Στη γαλακτερή κάψα ενός πρωινού των αρχών του Αυγούστου, μερικοί φλεγματικοί πολίτες της κοινωνικής τάξης του λευκού λινού διέσχισαν ράθυμα τις ψημένες από τον ήλιο πλάκες της κεντρικής πλατείας, υπό τη σκιά των σκονισμένων δέντρων της φλαμουριάς με το γλυκό άρωμα, και άραξαν στην αυλή του ξενοδοχείου Palacio. Τέντωσαν τα πόδια τους για να δροσίσουν τις σόλες των παπουτσιών τους, χαιρέτησαν με το όνομά του το μουλιασμένο στον ιδρώτα μικροκαμωμένο γκαρσόνι και παρήγγειλαν παγωμένους χυμούς μοσχολέμονου. Από γενιά σε γενιά αυτοί οι άνθρωποι είχαν μεγαλώσει μαζί, είχαν παντρευτεί ο ένας τις ξαδέρφες, αδερφές ή θείες του άλλου· ήξεραν ο καθένας τις υποθέσεις του άλλου, διέδιδαν τα κουτσομπολιά που άκουγαν και με τη σειρά τους άκουγαν να τους επαναλαμβάνονται όλα τα κουτσομπολιά που οι ίδιοι είχαν πει· πράγματι, με τη συνδρομή των μαιών της πόλης, είχαν βοηθήσει αλλήλους στην κατασκευή της ιστορίας τους: και εξακολουθούσαν να συναντιούνται εδώ σχεδόν κάθε πρωί πηγαίνοντας στα μαγαζιά ή στα γραφεία τους, για να περάσουν μια ώρα ανάπαυλας και για να μάθουν τα τελευταία νέα προτού αρχίσει η σοβαρή δουλειά της ημέρας.

Η πλατεία ήταν έρημη, εκτός από έναν μικρόσωμο, αποστεωμένο Ινδιάνο που καθόταν σ' ένα παγκάκι κάτω από κάποιο δέντρο, έναν Ινδιάνο της επαρχίας, ντυμένο με τριμμένο λευκό βαμβακερό παντελόνι, μακρύ πουκάμισο κι ένα παλιό φάθινο πλατύγυρο καπέλο κατεβασμένο ως τα μάτια. Τα πόδια του με τα σπασμένα νύχια και τις σκασμένες φτέρες, χωμένα σε πέτσινα διχαλωτά σανδάλια με κομμένα και ξαναδεμένα λουριά, ακουμπούσαν ταπεινά το ένα δίπλα στο άλλο πάνω στο γκριζό χώμα. Ο Ινδιάνος φαινόταν να κοιμάται καθιστός, με τα χέρια σταυρωμένα στο στήθος. Με μια νυσταγμένη κίνηση έσπρωξε προς τα πίσω το καπέλο, έβγαλε από τη στριμμένη γαλάζια βαμβακερή ζώνη του ένα ρολό κρύες τορτίγιες και, με το βλέμμα να πλανιέται ή να μένει στυλωμένο κάπου μακριά, άρχισε να τρώει χώνοντας αποφασιστικά τα τετράγωνα δόντια του

στο σκληρό ψωμί, μασώντας και καταπίνοντας χωρίς απόλαυση. Οι άντρες που περνούσαν τον ελεύθερο χρόνο τους στην αυλή του ξενοδοχείου δεν τον πρόσεχαν παρά μόνο ως μέρος του σκηνικού, κι εκείνος δεν φάνηκε να επισημαίνει την παρουσία τους.

Ο ζητιάνος που πήγαινε κάθε πρωί στην αυλή, αρκετά έγκαιρα ώστε να προλαβαίνει την πολύ πρωινή πελατεία, εμφανίστηκε από τη γωνία τρεκλίζοντας σερνάμενος, με τα κολοβώματα των τεσσάρων άκρων του δεμένα με πετσά και σπάγγο. Σε πολύ νεαρή ηλικία είχε ακρωτηριαστεί και παραμορφωθεί με τόσο περίτεχο τρόπο από κάποιον μαθητευόμενο μετρο του είδους στα στάδια της προετοιμασίας για το κάλεσμά του, που τώρα πλέον ελάχιστα θύμιζε ανθρώπινο ον. Μουγγός, μισότυφος, προχωρούσε με τη μύτη σχεδόν κολλημένη στο πεζοδρόμιο καθώς ακολουθούσε τα ίχνη μιας μυρωδιάς, σταματώντας κάθε τόσο για να ξεκουραστεί, κουνώντας πέρα δώθε το αποτροπιαστικό μαλλιαρό κεφάλι του, αργά, με αβάσταχτο πόνο. Οι άντρες στο τραπέζι τού έριξαν μια ματιά σαν να κοίταζαν ένα σκυλί τόσο αηδιαστικό που δεν θες ούτε να το κλοτσήσεις, κι εκείνος περίμενε υπομονετικά δίπλα στον καθένα τους ωσότου ακούσει τα μικρά χάλκινα κέρματα να πέφτουν στο πέτσινο πουγκί που έχασκε ορθάνοιχτο κρεμασμένο στον λαιμό του. Όταν ένας από τους άντρες έτεινε προς το μέρος του το στυμμένο μισό ενός μοσχολέμονου, ο ζητιάνος ανακάθισε στα μεριά του, άνοιξε το φρικαλέο στόμα του για να δεχτεί το φρούτο και ξανάπεσε στα τέσσερα, με τα σαγόνια του να δουλεύουν. Μετά πέρασε σερνάμενος τον δρόμο για την πλατεία και ξάπλωσε στο χώμα κάτω από τα δέντρα πίσω από τον μικροκαμωμένο Ινδιάνο, που τον αγνόησε εντελώς.

Οι άντρες παρακολούθησαν αυτή τη διαδικασία πολύ χαλαρά, χωρίς καμία έκφραση, όπως ίσως θα παρακολουθούσαν ένα σκουπίδι που το σπρώχνει ο αέρας· έπειτα το βλέμμα τους στράφηκε, και πάλι χαλαρό αλλά με παρατηρητικότητα ειδήμονα, στις παρέες από νεαρές εργάτριες που πήγαιναν για δουλειά ντυμένες με φθαρμένα βαμβακερά φορέματα από ανοιχτόχρωμα τσίτια και με χτενάκια από σελλιόνιτ σε ζωηρό ροζ ή γαλάζιο χρώμα στα μαύρα μαλλιά τους· και στις κοπέλες της ανώτερης τάξης που, φορώντας τα επίσημά τους –μαύρα ανάερα φορέματα και φίνες μαύρες δαντελένιες μαντίλες ριγμένες πάνω από ψηλά χτένια από ταρταρούγα–, κατευθύνονταν αργά, ανοίγοντας ήδη τις μαύρες βεντάλιες τους, προς την εκκλησία στην απέναντι μεριά της πλατείας.

Όταν και η τελευταία κοπέλα είχε εξαφανιστεί, το βλέμμα των άπραγων αντρών περιπλανήθηκε στα γνώριμα καμώματα των πλασμάτων που

κατοικούσαν στα κοντινά μπαλκόνια και στα περβάζια. Ένας μακρουλός γκριζος γάτος παρακολούθησε με στυλωμένο βλέμμα από το παράθυρο του σπιτιού του, κουλουριασμένος αλλά σε πλήρη εγρήγορση, τον εχθρό του, τον παπαγάλο, αυτόν τον παρείσακτο με την ανθρώπινη φωνή που τον είχε ξεγελάσει αμέτρητες φορές καλώντας τον να πάει να πάρει μεζεδάκι. Ο παπαγάλος έστρεψε τα χαλκόχρωμα σαν τον αχάτη μάτια του στον πίθηκο που άρχιζε να ξεφωνίζει προκλητικά προς το μέρος του κάθε πρωί με την αυγή και συνέχιζε να τον προκαλεί όλη μέρα σε μια γλώσσα που ο ίδιος δεν καταλάβαινε. Από το κάγκελο του γειτονικού μπαλκονιού ο πίθηκος, εξαντλώντας το μήκος της αλυσίδας του, πήδησε στον παπαγάλο που τσίριξε και πετάρισε τα φτερά του, τσιτώνοντας το λουρί στο πόδι του. Όταν βαρέθηκε το συγκεκριμένο παιχνίδι, ο πίθηκος έφυγε ξεγλιστρώντας σβέλτα, και ο παπαγάλος βολεύτηκε στην κούρνια του βωμολοχώντας μονότονα και τινάζοντας τα φτερά του. Η μυρωδιά από τις ανοιγμένες καρύδες στο καλάθι του πωλητή στο πεζοδρόμιο από κάτω δελέασε τον πίθηκο. Πήδησε προς τα κάτω, έμεινε να κρέμεται φρενιασμένος από την ίδια του την ντελικάτη μέση και επέστρεψε στην ασφάλεια σκαρφαλώνοντας από την αλυσίδα του.

Μια γυναίκα έβγαλε το γυμνό μπράτσο της από το παράθυρο κι έδωσε στον παπαγάλο μια υπερώριμη, σχεδόν σάπια μπανάνα. Μ' ένα μικρό ευχαριστήριο κρώξιμο το πουλί τη μάγκωσε στο νυχοπόδαρό του κι άρχισε να τρώει, καρφώνοντας με κοφτερό, απειλητικό βλέμμα τον πίθηκο που έτρεμε ολόκληρος από απληστία και φόβο. Ο γάτος, που απεχθανόταν και τους δύο και δεν φοβόταν κανέναν τους, επειδή ήταν ελεύθερος να μείνει και να παλέψει αν ήθελε ή να τρέξει και να το αποφύγει, είχε ερεθιστεί από τη μυρωδιά του ωμού, σιτεμένου κρέατος που κρεμόταν σε μεγάλα κομμάτια στο μικρό υπαίθριο χασάπικο από κάτω. Κατέβηκε γλιστρώντας από το περβάζι και προσγειώθηκε σιωπηλά πάνω στα εντόσθια στα πόδια του χασάπη. Ένα φωριάρικο σκυλί χίμηξε γρυλιζοντας στον γάτο, και τα δυο ζώα αποδύθηκαν σ' ένα θαυμάσιο, γεμάτο γαβγίσματα και συρίγματα κυνηγητό έως το πλησιέστερο δέντρο της πλατείας, όπου ο γάτος διέφυγε τον κίνδυνο με νυχιάσματα και ο σκύλος, μες στην τυφλή μανία του, έπεσε με φόρα πάνω στα κακοπαθημένα πόδια του Ινδιάνου στο παγκάκι. Χωρίς καν να φανεί ότι κινείται, ο Ινδιάνος, επιδεικνύοντας αξιοθαύμαστη σβελτάδα και οικονομία κινήσεων, λύγισε προς τα πίσω τη γάμπα του κι έπειτα την τίναξε μπροστά καταφέροντας μια κλοτσιά με τη σκληρή μύτη του σανδαλιού του στα αδύνατα πλευρά του σκυλιού. Ουρλιάζοντας σε όλο τον δρόμο, ο σκύλος γύρισε στο κιόσκι του χασάπη.

Ένας από τους θαμώνες στην αυλή του ξενοδοχείου χασμουρήθηκε με την άνεσή του κι έπειτα πήρε από το τραπέζι την τσαλακωμένη εφημερίδα και την τίναξε για να περιεργαστεί ξανά την ολοσέλιδη φωτογραφία του κατακρουρημένου, ξεκοιλιασμένου πτώματος δίπλα στον μικρό κρατήρα που είχε ανοίξει η έκρηξη της βόμβας στον κήπο του σουηδικού προξενείου. Στο φόντο από πίσω διακρίνονταν ζαρντινιέρες με λουλούδια και καλαμμένα κλουβιά πουλιών. Τελικά αυτό ήταν και το μοναδικό θύμα της επίθεσης –ο μικρός Ινδιάνος υπηρέτης. Το πρόσωπο δεν είχε πάθει ζημιά και τα ορθάνοιχτα μάτια ήταν γαλήνια και μελαγχολικά· το ένα χέρι ήταν ανάλαφρα ακουμπισμένο πάνω στον σβόλο από κολλημένα, πηγμένα εντόσθια δίπλα του. Ένας άντρας από ένα κοντινό τραπέζι σηκώθηκε, πλησίασε, έγερσε πάνω από την εφημερίδα για να κοιτάξει τη φωτογραφία και κούνησε το κεφάλι του. Ήταν μεγαλύτερος σε ηλικία, με σκουρόχρωμο, λιπαρό πρόσωπο, και τα λευκά λινά ρούχα και το μαλακό κολάρο του πουκάμισού του κρέμονταν πλαδαρά, καθώς ήταν καταϊδρωμένα.

«Άσχημη υπόθεση, πάντως», είπε, μάλλον δυνατά. «Ένα λάθος, ως συνήθως!»

«Φυσικά, και, με τον τρόπο της, το λέει κι η εφημερίδα», είπε ο νεότερος, συμφωνώντας και με τη μεν και με τον δε. Οι άντρες άρχισαν να διαβάζουν το σχόλιο του αρχισυντάκτη, ο οποίος εμφανιζόταν βέβαιος ότι κανένας σε ολόκληρο το Μεξικό, και πολύ περισσότερο στη Βερακρούζ, δεν θα ήθελε να πειράξει ούτε τρίχα από τα μαλλιά του Σουηδού πρόξενου, ο οποίος είχε αποδειχτεί αφοσιωμένος φίλος της πόλης, ο πιο πολιτισμένος και αξιολύβητος από όλους τους αλλοδαπούς κατοίκους της. Για την ακρίβεια, η βόμβα είχε στόχο τον πλούσιο, αδίστακτο κτηματία που έμενε στο διπλανό σπίτι· από κάποιο θανάσιμο λάθος, που ακόμη και η πιο σκληρή τιμωρία δεν θα μπορούσε ποτέ να αποκαταστήσει, η έκρηξη έγινε στο λάθος σπίτι. Από κάτι τέτοια ατυχήματα –ο αρχισυντάκτης το γνώριζε πολύ καλά– μπορούσαν να πυροδοτηθούν τα πιο σοβαρά, διεθνούς εμβέλειας επεισόδια. Γι' αυτό και η πόλη της Βερακρούζ έσπευδε να εκφράσει τις πλέον ειλικρινείς και ένθερμες απολογίες της στον πρόξενο, στο σπουδαίο, ειρηνικό έθνος το οποίο εκπροσωπούσε, όντας έτοιμη και αποφασισμένη πράγματι να προβεί στις όποιες επανορθώσεις απαιτούσε σε τέτοιες περιπτώσεις η πολιτισμένη συμπεριφορά μεταξύ κυβερνήσεων. Το μεγάλο ευτύχημα ήταν ότι ο ίδιος ο πρόξενος απουσίαζε την ώρα της έκρηξης, απολαμβάνοντας μαζί με μέλη της οικογένειάς του το απογευματινό *ακουαβίτ* του σ' ένα φιλικό σπίτι. Ευχή και ελπίδα κάθε πολίτη της Βερακρούζ ήταν να παραβλέψει και να συγχωρήσει ο κύριος πρόξενος το

τραγικό λάθος, μιας και η εποχή ήταν δύσκολη, με τον κίνδυνο να ελλοχεύει παντού και για όλους. Στο μεταξύ, το ατυχές περιστατικό ίσως μπορούσε να λειτουργήσει και θετικά αν εκλαμβάνόταν σαν προειδοποίηση προς τους άκαρδους, αδιάντροπους εκμεταλλευτές των αγρών κατοίκων της Βερακρούζ ότι η Επανάσταση είχε πράγματι φτάσει στην ακμή της δύναμής της, ότι οι εργάτες ήταν ανένδοτοι στον αγώνα τους να βάλουν τέλος στην κοινωνική και οικονομική αδικία και να πάρουν φοβερή εκδίκηση για τις αδικίες που είχαν ήδη υποστεί.

Ο νεότερος άντρας γύρισε σελίδα, και οι δύο συνέχισαν να διαβάζουν μαζί. Ο αρχισυντάκτης επιθυμούσε να εξηγήσει κι ένα άλλο περιστατικό. Αναμφίβολα δεν ήταν λάθος κανενός το ότι το φεστιβάλ που είχε διοργανωθεί για τον εορτασμό της τοποθέτησης της βόμβας είχε τελικά πραγματοποιηθεί, παρά την αστοχία όσων είχαν αποφασισθεί στο έργο της καταστροφής. Οι προετοιμασίες για τη γιορτή είχαν ήδη γίνει, όχι χωρίς οικονομικό κόστος και προσωπική εργασία, τα πυροτεχνήματα είχαν παραγγελθεί και αποπληρωθεί εδώ και οχτώ μέρες, η αύρα του θριάμβου πλανιόταν ήδη στον αέρα. Η ακύρωση της γιορτής θα ήταν ένα εντελώς άδοξο και εξαιρετικά απογοητευτικό τέλος για τους πολίτες της Βερακρούζ που είχαν εργαστεί για τη διοργάνωσή της, για τις γοητευτικές συζύγους τους και για τα παιδιά τους που μεγάλωναν σ' έναν καινούριο κόσμο ελευθερίας για όλους. Το ότι η ζωή ενός νεαρού έντιμου αγοριού, ενός ταπεινού μέλους του καταπιεσμένου προλεταριάτου, είχε χαθεί τόσο πρόωρα, ήταν λόγος για δημόσιο πένθος, εννοείται. Μια μεγάλη, τιμητική κηδεία σχεδιαζόταν γι' αυτόν τον νεαρό που είχε πέσει μάρτυρας στον βωμό της ελευθερίας και της δικαιοσύνης· και μια γενναιόδωρη υλική αποζημίωση θα δινόταν επίσης στην πενθούσα οικογένειά του. Ήδη δύο φορτηγά με άνθη και στεφάνια είχαν συγκεντρωθεί από την εθελοντική προσφορά όλων των εργατικών συνδικάτων της πόλης· πέντε μπάντες θα παιάνιζαν πένθιμα εμβατήρια και επαναστατικά τραγούδια συνοδεύοντας τον ηρωικό νεκρό από την πόρτα του καθεδρικού ναού έως τον τάφο, και αναμενόταν ότι όλοι οι εργαζόμενοι, άντρες και γυναίκες, θα ήταν σε θέση να παρευρεθούν στη μεγάλη νεκρική πομπή.

«Ουφ, πολλή ζέστη κάνει εδώ», είπε ο νεότερος άντρας, σκουπίζοντας με το μαντίλι του τον αυχένα του μέσα από τον γιακά του πουκαμισού του. Ο μεγαλύτερος άντρας μίλησε χαμηλώνοντας σχεδόν σε φίθυρο τη φωνή του και κινώντας όσο το δυνατόν λιγότερο τα χείλη του: «Είναι ολοφάνερο ότι αυτά τα γουρούνια θα το τραβήξουν μέχρι τέλους. Έχω παραπάνω από έναν χρόνο να δω ενοίκιο από δαύτους, έστω κι ένα πέσο, και

ίσως ποτέ μου να μην ξαναδώ. Κάθονται εκεί πέρα, σ' ένα συγκρότημα τριάντα πέντε σπιτιών στη Σολεδάδ και ξύνουν τις φείρες τους σε βάρος μου...» Οι δυο τους κοιτάχτηκαν με νόημα στα μάτια. «Φαίνεται πως δεν καταλαβαίνουν ότι αυτό το πράγμα θα μπορούσε να διευθετηθεί ώστε να ωφελεί και τις δύο πλευρές.»

Ο νεότερος άντρας κατένευσε. Απομακρύνθηκαν για να μην τους ακούν οι σερβιτόροι. «Οι παπουτσήδες μου έχουν απεργήσει τέσσερις φορές σε επτά μήνες», είπε ο νεότερος άντρας. «Και λένε σχεδόν στα μούτρα μου ότι θα καταλάβουν το εργοστάσιο. Σου τ' ορκίζομαι όμως ότι τη μέρα που θα το επιχειρήσουν, θα καεί ως και το τελευταίο τούβλο. Τα πάντα είναι ασφαλισμένα, και πολύ καλά μάλιστα.»

«Γιατί περιμένουμε;» ρώτησε ο μεγαλύτερος άντρας, με παθιασμένη βιαιότητα να εκρήγνυται ξαφνικά μέσα από τον συκρατημένο τόνο της φωνής του. «Γιατί δεν ζωστήκαμε πενήντα οπλοπολυβόλα να γαζώσουμε αυτή τη γιορτή χθες το βράδυ; Ακόμα δεν έχουν καλέσει τον στρατό –γιατί δεν ζητήσαμε να στείλουν διμοιρίες; Ή καμιά πενηνταριά οπλοπολυβόλα; Ή και πέντε χιλιάδες; Ή ένα φορτηγό χειροβομβίδες; Τι έχουμε πάθει; Έχουμε τρελαθεί τελείως;»

Ο νεότερος άντρας είχε στυλώσει επίμονα το βλέμμα του μπροστά, λες και κάποια συναρπαστική φαντασμαγορία εκτυλισσόταν μες στο μυαλό του. «Μόλις άρχισε», είπε μ' ένα χαιρέκαχο χαμόγελο. «Ας' το να κλιμακωθεί λιγάκι ακόμα σε κάτι που ν' αξίζει κανείς να κάνει. Μην ανησυχείς, θα τους λιώσουμε σαν τα σκουλήκια. Δεν υπάρχει περίπτωση να νικήσουν. Είναι τόσο πρόβατα, που δεν ξέρουν καν ότι πολεμάνε μόνο και μόνο για ν' αλλάξουν αφέντες... Πάντως εγώ σκοπεύω να είμαι αφέντης τους για κάμποσο ακόμα.»

«Όχι αν συνεχίσουμε να καθόμαστε με σταυρωμένα χέρια, περιμένοντας πότε θα πέσουν πάνω μας να μας ποδοπατήσουν», είπε ο μεγαλύτερος άντρας.

«Δεν θα νικήσουν ποτέ», είπε ο νεότερος. Και μετά έφυγαν.

Όσοι είχαν απομείνει στην αυλή του ξενοδοχείου άρχισαν σιγά σιγά να φεύγουν κι αυτοί, αφήνοντας τις εφημερίδες τους στα τραπέζια. Οι δρόμοι, όπως παρατήρησαν με δυσαρέσκεια, είχαν ήδη αρχίσει να γεμίζουν από την πιο πρόσφατη φουρνιά όσων είχαν φτάσει στην πόλη για να επιβιβαστούν στο επόμενο πλοίο, αποδημητικά πουλιά ένας Θεός μόνο ήξερε από πού, φλυαρώντας στις κακόηχες γλώσσες τους. Ακόμη και τα ισπανικά δεν ήταν τα ισπανικά του Μεξικού. Όσο για τις γυναίκες ανάμεσά τους, εκτός

από την περιστασιακή γλυκιά ομορφιά κάποιας γνήσιας νεαρής Μεξικάνας, αυτές ήταν πάντα όλες ίδιες, ανεξαρτήτως αλλόκοτης εθνότητας: μεσόκοπες, υπερβολικά βαμμένες καρακάξες, πολύ χοντρές ή πολύ αδύνατες; και νεαρά άβυζα φιντάνια με δυνατές φωνές και κοντοκουρεμένα μαλλιά, που σουλατσάριζαν με χαμηλά τακούνια και φούστες με στριφώματα ανεβασμένα τόσο ψηλά ώστε να μοστράρουν πόδια ως εκεί όπου μονάχα ο Θεός επιτρεπόταν να δει. Αν τύχαινε να προκίψουν εξαιρέσεις σε αυτόν τον κανόνα, απλώς δεν λαμβάνονταν υπόψη: οι ξένοι ήταν κατά κανόνα απεχθείς και παράξενοι. Οι πολίτες της Βερακρούζ δεν κουράζονταν ποτέ να επιδίδονται στην αγαπημένη τους ασχολία της λουδορίας για το παρουσιαστικό των αλλοδαπών γυναικών, την ενδυμασία τους, τη φωνή τους, τους απαράδεκτους, διόλου θηλυκούς τρόπους τους –ειδικά των Βορειοαμερικανίδων. Πλούσιοι και σημαντικοί άνθρωποι έφταναν καμιά φορά εδώ και αναχωρούσαν με τούτα τα πλοία: ωστόσο, επειδή ήταν πλούσιοι και σημαντικοί, εμφανίζονταν ελάχιστα, κι αυτό μονάχα μέσα σε αυτοκίνητα που ήταν σε ταχύτατη κίνηση ή σε αριστοκρατική ακινησία εν μέσω των πανάκριβων αποσκευών τους στην αποβάθρα του λιμανιού ή στη γέφυρα επιβίβασης του πλοίου. Έτσι κι αλλιώς, η δική τους εμφάνιση δεν είχε και τόση σημασία: αυτοί χλευάζονταν με άλλα, υψηλού επιπέδου κριτήρια. Αυτοί –ασυνείδητοι και απροβλημάτιστοι καθώς φαίνονταν να είναι, επιθεωρώντας απ’ υψηλού έναν κόσμο προορισμένο να τους υπηρετεί και μοιράζοντας διαταγές σε όποιον ήταν μέσα στην εμβέλειά τους χωρίς ποτέ ν’ απλώνουν το χέρι να βοηθήσουν–, αυτοί ήταν σημαδεμένοι για εξολόθρευση, όπως έλεγαν οι εργατοπατέρες στους οπαδούς τους, και μπορούσαν ήδη να θεωρηθούν είδος προς εξαφάνιση. Το καινούριο πλήθος, όπως κατέληξαν οι παρατηρητές, ήταν μάλλον συνηθισμένο –ούτε καλύτερο ούτε χειρότερο από τα προηγούμενα, αν και πάντα υπήρχαν μερικές γραφικές παραλλαγές.

Ο υπάλληλος του ξενοδοχείου βγήκε έξω για να ρίξει μια κλεφτή ματιά στο φως της μέρας, και τα γκαρσόνια με τα λεκιασμένα τσαλακωμένα άσπρα σακάκια τους άρχισαν να τινάζουν σκόνη και ψίχουλα από τα τραπεζομάντιλα σαν προετοιμασία για το μεσημεριανό φαγητό. Πρόσεξαν με περιφρόνηση ότι το δικό τους μερίδιο ταξιδιωτών της ημέρας είχε αρχίσει να συρρέει και πάλι στο ξενοδοχείο για λίγη ξεκούραση, έχοντας οργώσει όλο το πρωί την πόλη.

Από άποψη εμφάνισης, σίγουρα οι ταξιδιώτες δεν ήταν στα καλύτερά τους. Είχαν συρθεί από το τρένο που τους είχε φέρει από την ενδοχώρα, αγκυλωμένοι λόγω της προσπάθειάς τους να κοιμηθούν στις θέσεις τους,

ντυμένοι με όλα τους τα ρούχα, με το μυαλό μουδιασμένο, μιας και η ζωή τους είχε ξεριζωθεί πολύ πρόσφατα, λιγάκι κατηφείς από μια ακαθόριστη αίσθηση αποτυχίας, από τον αναγκαστικό αποχαιρετισμό, από την έλλειψη στέγης, όσο προσωρινή κι αν ήταν αυτή. Ατελώς πλυμένοι, απεριποίητοι και σκονισμένοι, κατά κάποιον τρόπο απόντες, με μάτια περικυκλωμένα από τις μαύρες σκιές της κόπωσης και του άγχους, κουβαλούσαν όλοι τους υπογεγραμμένα, σφραγισμένα χαρτιά ως απόδειξη ότι είχαν γεννηθεί σε έναν συγκεκριμένο χρόνο και τόπο, ότι είχαν το δικό τους όνομα, κάποιου είδους έρεισμα σε τούτον τον κόσμο, την προοπτική ενός ταξιδιού για εύλογους και ικανούς λόγους, και υπάρχοντα που άξιζαν τον κόπο των συνολικών ελέγχων.

Όλοι τους ήλπιζαν ότι αυτά τα χαρτιά θα τους παρείχαν τουλάχιστον μια προσωρινή ανοσία στους κινδύνους του εγχειρηματός τους, και η πρωταρχική σκέψη του καθενός ανεξαιρέτως ήταν ότι έπρεπε να αρχίσει αμέσως, προτού προλάβουν να φτάσουν οι υπόλοιποι, για να τακτοποιήσει τις πολύ σημαντικές δουλειές του στα διάφορα γραφεία, προξενεία, τμήματα ετούτης ή μιας άλλης υπηρεσίας· το όλο πράγμα είχε αρχίσει να θυμίζει περισσότερο αγώνα δρόμου μετ' εμποδίων παρά ταξίδι.

Ως προς αυτά, ήταν όλοι ίδιοι και όλοι τους μοιράζονταν μια κοινή ελπίδα. Ατομικά και μαζικά, ζούσαν για έναν μοναδικό σκοπό, να επιβιβαστούν με ασφάλεια εκείνη την ίδια ημέρα στο γερμανικό πλοίο που βρισκόταν δεμένο στο λιμάνι. Το πλοίο είχε φτάσει από τη Νότιο Αμερική, ακολουθώντας τη μεγάλη κυκλική διαδρομή, και πήγαινε στο Μπρεμενχάφεν. Ανησυχητικές φήμες είχαν φτάσει στα αυτιά των ταξιδιωτών ακόμα και προτού φύγουν από την Πόλη του Μεξικού. Ισχυροί τυφώνες έπλητταν όλο το μήκος των ακτών. Μια επανάσταση ή μια γενική απεργία –ο χρόνος θα αποφάσιζε τι απ' τα δύο– βρισκόταν σε ταχύτατη εξέλιξη στην ίδια τη Βερακρούζ. Μια ήσωνος σοβαρότητας επιδημία ευλογιάς είχε ξεσπάσει σε αρκετές παράκτιες πόλεις. Με αυτή την τελευταία είδηση, άπαντες είχαν τρέξει να εμβολιαστούν και όλοι ανεξαιρέτως είχαν πυρετό και μια μικρή πυώδη πληγή με κακάδι πάνω από το γόνατο ή τον αγκώνα τους. Ακουγόταν επίσης ότι το γερμανικό πλοίο ίσως καθυστερούσε να αποπλευσει, αφού είχε χάσει χρόνο όταν έμεινε κολλημένο για ένα τριήμερο σ' έναν αμμώδη ύφαλο έξω από το Τάμπικο· οι πιο πρόσφατες πληροφορίες ωστόσο ανέφεραν ότι βρισκόταν στο λιμάνι και θα απέπλεε στην ώρα του.

Σε ποσοστό μεγαλύτερο από το σύνθητες, φαινόταν πως οι επίδοξοι επιβάτες θα ταξίδευαν με δική τους ευθύνη, και η παρουσία τους στη Βερακρούζ αποδείκνυε ότι η αναγκαιότητα και όχι τα καπρίτσια ενός ταξι-

διού αναφυγής ήταν αυτή που τους ωθούσε να υλοποιήσουν τον στόχο τους, παρά τις προαναφερθείσες αντιξοότητες. Ήταν εμφανές ότι η οικονομική κατάσταση αυτού του συγκεκριμένου πλήθους κυμαινόταν από την περιορισμένη άνεση έως τη διόλου άνετη φτώχεια, ο καθένας όμως υπέφερε από ανεπάρκεια πόρων στον δικό του βαθμό. Τη φτώχεια την καταλάβαινες αμέσως από την κοινή αγωνία για τα ταξιδιωτικά και τα υπόλοιπα τέλη, το προσεκτικό άνοιγμα πορτοφολιών και τσαντών, το λεπτομερειακό μέτρομα κερμάτων με σμιχτά φρούδια και επιφυλακτικά δάχτυλα· το έντρομο τίναγμα ενός άντρα που έβαλε το χέρι του στη μέσα τσέπη του σακακιού του φοβούμενος, για μια συνταρακτική στιγμή, ότι τα λεφτά του είχαν κάνει φτερά.

Όλοι πίστευαν ότι ξεκινούσαν με προορισμό ένα μέρος για κάποιο λόγο πιο επιθυμητό από αυτό που άφηναν πίσω τους, όμως η αλλαγή ήταν απαραίτητο να γίνει με τη μικρότερη δυνατή καθυστέρηση και κόστος. Η καθυστέρηση και το κόστος ήταν η κοινή τους μοίρα στα χέρια ενός έμπειρου στρατού από επαγγελματίες αναζητητές φιλοδωρημάτων, κάθε λογής εισπρακτόρων, μισοκοιμισμένων προξενικών αξιωματούχων και βαριεστημένων υπαλλήλων της Υπηρεσίας Μετανάστευσης που δεν ενδιαφέρονταν στο ελάχιστο αν οι ταξιδιώτες θα προλάβαιναν το καράβι τους ή θα έπεφταν νεκροί επιτόπου. Έβλεπαν υπερβολικά πολλούς τέτοιους κάθε μέρα, όλη μέρα, γνώριζαν καλά αυτό το ενοχλητικό μίasma της οικονομικής και στεγαστικής ανησυχίας που αναδινόταν σε καυτά σαν τον ατμό κύματα από την αξιοπρεπή περιβολή τους. Το από πού κρατούσε η σκουφια τους ήταν το τελευταίο πράγμα που ενδιέφερε τους υπαλλήλους και τους αξιωματούχους· τα δικά τους βάσανα ήταν ήδη πολλά.

Επί σχεδόν είκοσι τέσσερις ώρες οι ανώνυμοι, απρόσωποι ταξιδιώτες, με τις ανθρώπινες αντοχές τους εξαντλημένες, ο καθένας με τα δικά του δεινά, τις δικές του αναμνήσεις, προθέσεις και μπερδεμένες επιθυμίες κλειδωμένες μέσα του, έτρεχαν υπομονετικά (έτρεχαν γιατί οι ταξιτζήδες απεργούσαν), ιδρωμένοι, απελπισμένοι και πεινασμένοι (πεινασμένοι γιατί οι φουρνάρηδες και οι προμηθευτές πάγου απεργούσαν) από το ξενοδοχείο στην Υπηρεσία Μετανάστευσης και στο Τελωνείο και στο Προξενείο και στον σταθμό φόρτωσης του πλοίου κι αποκεί πίσω ξανά στον σιδηροδρομικό σταθμό, σε μια τελική σειρά προσπαθειών να μαζέψουν τα κουρέλια της ζωής και τα υπάρχοντά τους. Ο καθένας από αυτούς είχε δει κάποιον από τους αχθοφόρους του σταθμού ν' αρπάζει τις αποσκευές του και να τις κάνει δικές του, θέτοντας αυθαίρετα τους άδικους, εξόφθαλμα μονόπλευρους κανόνες της κατάστασης· ύστερα αυτοί οι τύποι έπαιρναν

τα υπάρχοντά τους και γίνονταν καπνός. Πού είχαν πάει; Πότε θα επέστρεφαν; Όλοι τους άρχισαν σύντομα να νοσταλγούν τις βούρτσες των μαλλιών τους, τα καθαρά πουκάμισα, τις μπλούζες, τα μαντίλια τους· όλη μέρα κυκλοφορούσαν απεριποίητοι και χρειάζονταν κάτι παραπάνω από καθαρό νερό για να νιώσουν ξανά φρέσκοι και αναζωογονημένοι.

Κι έτσι οι ταξιδιώτες ανησυχούσαν, συναντώντας και ξανασυναντώντας ο ένας τον άλλο σε όλα τα άβολα μέρη που η μοίρα είχε ορίσει να βρεθούν, και μοιράζονταν τις ίδιες ταλαιπωρίες: σχεδόν ανυπόφορη ζέστη, έναν εκδικητή ήλιο που έφηνε οργισμένος ακόμη και την πέτρα· τρισάθλιο φαγητό, αδιανόητα ελεεινό, που τους πετούσαν με θράσος στα τραβηγμένα από την εξάντληση μούτρα τους αγενείς σερβιτόροι. Όλοι τους είχαν σπρώξει μακριά, περισσότερες από μία φορά, ένα πιάτο γεμάτο από κάποια ακατονόμαστη λιπαρή ουσία μέσα στην οποία είχε παγιδευτεί μια μύγα ή μια κατσαρίδα, και είχαν πληρώσει γι' αυτή την προσβολή χωρίς να παραπονεθούν –φιλοδωρώντας επιπλέον το γκαρσόνι γιατί η μυρωδιά της βίας πλανιόταν στον αέρα–, τρελαμένοι και ταυτόχρονα αποσβολωμένοι. Εύκολα θα μπορούσαν να σε σκοτώσουν για μια άστοχη λέξη ή χειρονομία, και ένα τέτοιο τέλος θα ήταν ανόητο, άδοξο. Όλοι τους είχαν καταλήξει σε μια διατροφή που αποτελούνταν από σκέτο καφέ, χλιαρή μπύρα, εμφιαλωμένη συνθετική λεμονάδα, νοτισμένα αλμυρά κράκερ σε τσίγκινα κουτιά, γάλα καρύδας που έπιναν απευθείας από τον καρπό. Οι αχθοφόροι που είχαν κατασχέσει τα υπάρχοντά τους επέστρεφαν στις πιο απίθανες στιγμές για να τους παρενοχλήσουν, δίνοντάς τους λάθος οδηγίες και απαιτώντας ακόμη περισσότερα φιλοδωρήματα για να διορθώσουν τα ίδια τους τα λάθη. Η σταθερή, αβίαστη απομύζηση των πορτοφολιών και της εχεφροσύνης τους συνεχιζόταν σαν εφιάλτης, χωρίς να είναι ορατή μια κάποια πρόοδος στις επείγουσες υποθέσεις τους. Οι γυναίκες ξεσπούσαν σε κρίσεις κλάματος, οι άντρες σε κρίσεις θυμού, αντιδράσεις που δεν οδηγούσαν πουθενά· και όλοι είχαν κοκκινισμένα βλέφαρα και πολύ πρησμένα πόδια.

Η συλλογική δύσκολη θέση τους σε καμία περίπτωση δεν τους ένωνε ως ομοιοπαθείς. Αντίθετα, όλοι τους επέλεγαν να διατηρήσουν την προσωπική τους περηφάνια και την ατομικότητά τους, και να υποφέρουν χωριστά. Έχοντας αγνοήσει ο ένας τον άλλο στη διάρκεια των πρώτων πυρετικών ωρών, ερχόταν η στιγμή που άρχιζε να τρυπώνει στα αθέλητα, για εικοστή φορά διασταυρούμενα βλέμματά τους, μια απαξιωτική, επιθετική αναγνώριση. «Α, ώστε εδώ είσαι πάλι, δεν σ' έχω ξαναδει ποτέ πριν στη ζωή μου», έλεγε το βλέμμα, πετώντας μακριά για να στυλωθεί πεισματικά

στα δικά του προβλήματα. Οι ταξιδιώτες ήταν μάρτυρες των ταπεινώσεων των υπολοίπων, ο καθένας πρόβαρε τις ιδιωτικές του υποθέσεις σε εμπέλικια ακοής όλων των άλλων, απαντούσαν ξανά και ξανά και ξανά σε προσβλητικές ερωτήσεις ώστε να μπορέσει να τις σημειώσει στο χαρτί κάποιος γλοιώδης υπαλληλάκος. Κοντοστέκονταν σε μικρές ομάδες μπροστά στα ίδια μέρη, διάβαζαν φωναχτά πινακίδες εν χορώ, έκαναν ερωτήσεις στους ίδιους περαστικούς, όμως κανένας δεσμός δεν σφυρηλατούνταν ανάμεσά τους. Ήταν λες και, αδημονώντας για το μακρύ ταξίδι εμπρός τους, είχαν καταλήξει στην κοινή απόφαση ότι ήταν καλύτερα να φυλάς τα ρούχα σου με τις τυχαίες γνωριμίες.

«Ετοιμαστείτε», είπε ο ρεσεψιονίστ στους πιο κοντινούς του σερβιτόρους, «έρχονται πάλι οι burros⁴ μας!» Κουνώντας τα λιγδιασμένα πανιά τους, τα γκαρσόνια εκτόξευσαν μοχθηρά, σκοπίμως απροκάλυπτα βλέμματα στο αταίριαστο συνονθύλευμα των ανθρώπινων όντων που κατέλαβαν σιωπηρά την αυλή, σωριάστηκαν στις καρέκλες κι έμειναν να κάθονται άσκοπα στα τραπέζια σαν να είχαν ήδη ναυαγήσει. Να τη πάλι η παράλογα χοντρή γυναίκα με τα πόδια που θύμιζαν κορμούς δέντρων και τον χοντρό σύζυγο με το σκονισμένο μαύρο κοστούμι και το χοντρό άσπρο μπουλντόγκ τους. «Όχι, σενιόρα», της είχε απαντήσει θιγμένος ο ρεσεψιονίστ την προηγούμενη μέρα, «παρόλο που βρισκόμαστε απλώς στο Μεξικό, δεν επιτρέπουμε σκυλιά στα δωμάτιά μας». Αυτή η γελοία είχε φιλήσει τον σκύλο της στην υγρή μουσούδα του προτού τον παραδώσει στο παιδί που τον έδεσε στην αυλή της κουζίνας για να περάσει τη νύχτα. Ο Μπεμπέ, το μπουλντόγκ, είχε υποστεί τη δοκιμασία με τη θρηνητική σιωπή της ηρωικής ράτσας του, δίχως να κρατήσει μνησικακία σε κανέναν. Τώρα οι ιδιοκτήτες του είχαν αρχίσει να εξερευνούν τα βάθη ενός καλαθιού τροφίμων που κουβαλούσαν μαζί τους όπου πήγαιναν.

Μια ψηλόλιγνη γυναίκα –ένα όλο πόδια «κορίτσι» με μικροσκοπικό, κοντοκουρεμένο κεφάλι που λικνιζόταν πάνω στον μακρύ λαιμό της κι ένα μαραμένο από τη ζέστη πράσινο φόρεμα να ανεμίζει γύρω από τους αστραγάλους της– χίμηξε στην αυλή τσιρίζοντας σαν θηλυκό παγόνι στα γερμανικά στον συνοδό της, έναν κοντόχοντρο άντρα που θύμιζε ζυμαρικό πατάτας, με ροζ πρόσωπο και γουρουνίσια μουσούδα. Ένας κρεμανταλάς με ασυνήθιστα μεγάλα χέρια και πόδια, ξέθωρα ξανθά μαλλιά τόσο κοντοκουρεμένα που να θυμίζουν βούρτσα, κι ένα έντονα συνοφρυωμένο μέτωπο, πέρασε έξω από την αυλή σαν να μην αναγνώριζε το μέρος κι έπειτα

⁴ Σ.τ.Μ.: Οι γαίδαροι, τα γαϊδούρια.

έκανε μεταβολή, μπήκε, κάθισε σ' ένα τραπέζι και ξανάπεσε σε χαύνωση. Ένα κοκκινομάλλικο αγόρι, περίπου οχτώ χρονών, με λεπτεπίλεπτη όψη, φυσούσε και ξεφυσούσε κάθιδρο μέσα σ' ένα μεξικάνικο κοστούμι ιππασίας από πορτοκαλόχρωμο δέρμα, ενώ οι φακίδες του θύμιζαν σταξίξες μπρούντζου που υπερτονίζονταν από την πρασινωπή ωχρότητα του προσώπου του. Ο Γερμανός πατέρας του που φαινόταν άρρωστος, και η θλιμμένη, αγανακτισμένη Γερμανίδα μητέρα του προσπαθούσαν να το πείσουν να προχωρήσει μπροστά τους. «Θέλω να πάω, μητέρα –θέλω να πάω», έλεγε και ξανάλεγε μονότονα ο μικρός, επιμένοντας να στριφογυρίζει και να τινάζεται επιτόπου.

«Πού θέλεις να πας;» ρώτησε στριγκά η μητέρα του. «Τι θέλεις; Μίλα ξεκάθαρα. Θα πάμε στη Γερμανία –δεν σου αρκεί αυτό;»

«Θέλω να πάω», είπε το αγοράκι με ύφος δυστυχημένο στον πατέρα του.

Οι γονείς αντάλλαξαν μια ματιά. «Θεέ μου, το μυαλό μου θα εκραγεί!» είπε η μητέρα. Ο πατέρας έπιασε τον μικρό απ' το χέρι και μαζί διέσχισαν βιαστικά το υποφωτισμένο και δροσερό σπήλαιο της αίθουσας υποδοχής του ξενοδοχείου.

«Τι μυαλά έχουν κι αυτοί οι τουρίστες», είπε ο ρεσεψιονίστ στον σερβιτόρο, «να ντύνουν αυγουσιτιάτικα ένα παιδί με δερμάτινα, σαν να 'ναι μαϊμού!» Με το που άκουσε αυτά τα λόγια, η μητέρα γύρισε αλλού το κεφάλι, κοκκίνισε, δαγκώθηκε κι ύστερα έκρυψε το πρόσωπο στις παλάμες της και κάθισε εκεί, απόλυτα ακίνητη για μια στιγμή.

«Μια που το 'φερε η κουβέντα στις μαϊμούδες, τι λες γι' αυτήν;» ρώτησε ο σερβιτόρος τινάζοντας ανεπαίσθητα το πανί του προς το μέρος μιας νεαρής Αμερικανίδας με σκούρο μπλε βαμβακερό παντελόνι και γαλάζιο βαμβακερό πουκάμισο: μια φαρδιά δερμάτινη ζώνη και μια μπαντάνα με σχέδια γύρω από τον λαιμό της συμπλήρωναν την αμφίεση, την οποία η Αμερικανίδα είχε αντιγράψει απροκάλυπτα από την εργατική φορεσιά των Μεξικάνων Ινδιάνων των πόλεων. Το κεφάλι της ήταν γυμνό. Τα μαύρα μαλλιά της είχαν χωρίστρα στη μέση και ήταν πιασμένα πίσω, σ' έναν κότσο χαμηλά στον αυχένα της, χτένισμα μάλλον ντεμοντέ για τη Νέα Υόρκη αλλά ακόμα πολύ ταιριαστό για το Μεξικό. Ο νεαρός που ήταν μαζί της φορούσε ένα καθωσπρέπει λευκό λινό κοστούμι και στο κεφάλι του ένα συνηθισμένο καπέλο παναμά.

Ο ρεσεψιονίστ χαμήλωσε την ένταση της φωνής του, αλλά όχι αρκετά, και άρθρωσε την πιο θανάσιμη προσβολή που ήξερε: «Ίσως είναι μούλα», πιθανολόγησε. Καθώς απομακρυνόταν, πρόσεξε με χαίρεκακία ότι οι Αμε-

ρικανοί ήξεραν ισπανικά και ότι είχαν καταλάβει. Η κοπέλα μαγκώθηκε, η ωραία μύτη του νεαρού άσπρισε και σούφρωσε, και κάρφωσαν ο ένας τον άλλο μ' ένα εχθρικό βλέμμα. «Σου είπα να βάλεις φούστα εδώ», είπε ο νεαρός. «Λες και δεν ξέρεις.»

«Σταμάτα», είπε η κοπέλα με κουρασμένη, ανέκφραστη φωνή. «α-πλώς μη μιλάς. Δεν μπορώ ν' αλλάξω προτού πάμε στο πλοίο.»

Τέσσερις όμορφες νεαρές Σπανιόλες, με σκούρο δέρμα, μακριούς λαιμούς και αέρα επαγγελματικής αυθάδειας, με τις μαύρες προκλητικές φούστες τους να εφαρμόζουν προκλητικά στους λεπτούς γοφούς τους και τα χρωματιστά βολάν των φθαρμένων μεσοφοριών τους να φαίνονται κυματίζοντας πάνω στα κομψά πόδια τους, όργωσαν την πλατεία, μπρος και πίσω, πίσω και μπρος, πάνω και κάτω, και στα πλάγια επίσης, στα στενά σοκάκια ανάμεσα στους χαμηλούς, λερωμένους σοβάδες των καταστρωμένων από σφαίρες τοίχων. Επισκέφθηκαν μαγαζιά, μπαινοβγαίνοντας βιαστικά, κι έπειτα κάθισαν στην αυλή του ξενοδοχείου μαζεμένες κοντά κοντά, τρώγοντας φρούτα και πετώντας κάτω τις φλούδες, με τον χείμαρρο της ορμητικής, σπανιόλικης φλυαρίας τους να συνεχίζεται θορυβώδης σαν σμήνος διαπληκτιζόμενων πουλιών. Τις κοπέλες συνόδευαν ισάριθμοι μελαχρινοί, λεπτοί νεαροί με μεταξένια μαύρα μαλλιά, γυαλισμένα και πατικωμένα πάνω στα στενά κρανία τους, φαρδιές ζώνες σφιγμένες στη στενή μέση τους· κι ένα ζευγάρι κιτρινάρικα, ανεπτυγμένα για την ηλικία τους παιδιά, δίδυμα, αγόρι και κορίτσι, περίπου έξι χρονών. Ήταν οι μόνοι από τους ταξιδιώτες που είχαν βγει το προηγούμενο βράδυ για να πάρουν μέρος στη γιορτή με τα πυροτεχνήματα και στον χορό. Ζητωκραύγασαν όταν οι ρουκέτες εκτοξεύτηκαν στον ουρανό, ανακατεύτηκαν με το πλήθος και χόρεψαν μεταξύ τους, κι έπειτα πήγαν παράμερα και χόρεψαν ξανά, τη χότα, τη μαλαγιένα, το μπολερό, παίζοντας τις καστανιέτες τους. Κάμποσοι θεατές μαζεύτηκαν γύρω τους και, στο τέλος, η μία από τις κοπέλες είχε περάσει να μαζέψει τα φιλοδωρήματά τους, σηκώνοντας μπροστά της τη φούστα της για να πιάνει τα κέρματα, λικνίζοντας τα βολάν του μεσοφοριού της.

Η έκδοση των ταξιδιωτικών εγγράφων αυτής της κομπανίας είχε απαιτήσει ασυνήθιστα πολλούς διακανονισμούς. Οι Ισπανοί κυκλοφορούσαν όλοι μαζί, σε ημιάγρια κατάσταση, σαν μια χαλαρή ομάδα, φωνάζοντας στα μικρά τους, που επιδείκνυαν την ίδια αμερόληπτη ανυπακοή προς όλους, και που όλοι τα τραβούσαν πίσω τους και τα χαστούκιζαν εξίσου αμερόληπτα. Με την προσοχή τους μονίμως διασπασμένη, σέρνοντας μαζί τους προχειροδεμένους, χωρίς σχήμα μπόγους, με τα μάτια τους να σπιθίζουν και τους

γοφούς τους να λιχνίζονται προς όλες τις κατευθύνσεις, γίνονταν όλο και πιο ατημέλητοι κάθε στιγμή που περνούσε, όμως το ηθικό τους παρέμενε υψηλό. Εντέλει όρμησαν στην αυλή του ξενοδοχείου, μαζεύτηκαν όλοι γύρω από ένα τραπέζι, κοπάνησαν πάνω του τις γροθιές τους και φώναξαν στο γκαρσόνι, ουρλιάζοντας ταυτόχρονα τις παραγγελίες τους, με τα παιδιά να ενώνουν άφοβα τις φωνές τους στον γενικό ορυμαγδό.

Μια διακριτική, λεπτή γυναίκα, στο ξεκίνημα της μέσης ηλικίας, ντυμένη συντηρητικά με σκούρο μπλε λινό ταγέρ κι ένα πλατύγυρο μπλε καπέλο να σκιάζει τα μαύρα μαλλιά και το μικρό, μάλλον όμορφο πρόσωπο με τα αποφασιστικά, σκουρογάλαζα μάτια, κοίταξε τους Σπανιόλους με μια κάποια απέχθεια κι έπειτα ανασήκωσε το κοντό μανίκι στο δεξί της χέρι για να ρίξει άλλη μια ματιά στο σημείο όπου την είχε τσιμπήσει η ζητιάνα. Στον μαλακό ιστό του μπράτσου είχε δημιουργηθεί ένα καρούμπαλο που είχε ήδη αρχίσει να μπλαβίζει. Η γυναίκα ένιωθε την ανάγκη να δείξει σε κάποιον αυτή την οδυνηρή μελανιά, να πει ανάλαφρα, σαν να μιλούσε για κάποιον άλλο, «Σίγουρα δεν συμβαίνουν στ' αλήθεια αυτά τα πράγματα, έτσι δεν είναι;», αλλά δεν υπήρχε κανείς, γι' αυτό και κατέβασε ξανά το τσαλακωμένο λινό στρώνοντάς το πάνω στο μπράτσο της. Εκείνο το πρωί, έπειτα από ένα κρύο μπάνιο και μπόλιχο –τρισάθλιο– ζεστό καφέ, νιώθοντας κάπως καλύτερα έπειτα από τον ύπνο, είχε ξεκινήσει για μία ακόμη επίσκεψη στην Ύπηρεσία Μετανάστευσης. Η ζητιάνα καθόταν απ' έξω, με την πλάτη ακουμπισμένη στον τοίχο, τα γόνατα μαζεμένα στο στήθος, μέσα σ' ένα όργιο από κουρελιασμένες φούστες και μεσοφόρια, τρώγοντας μια καυτερή πράσινη πιπεριά τυλιγμένη σε μια τορτίγια. Έπαψε να τρώει όταν είδε την Αμερικανίδα, μετέφερε την τορτίγια στο αριστερό της χέρι, σηκώθηκε όπως όπως και προσέγγισε το θύμα της με τα αδύνατα μεριά της να κουνιούνται, τα κίτρινα μάτια στο πρόσωπό της στο χρώμα του πετσιού να στοχεύουν σαν όπλο.

«Δώσε κάτι τώρα αμέσως! Μα το Θεό!» είπε απειλητικά η ζητιάνα, χτυπώντας με την παλάμη της τον αγκώνα της Αμερικανίδας, η οποία τώρα ξανάφερε στο μυαλό της τη μικρή μα γνήσια ικανοποίηση που είχε πάρει απαντώντας με τα καλύτερα ισπανικά της ότι και βέβαια δεν θα έκανε τίποτα τέτοιο. Τότε η ζητιάνα, χιμώντας αγριεμένη σαν γεράκι σε επίθεση, είχε τινάξει προς το μέρος της το χέρι με τα μακριά, σκληρά γαμφώνυχα, αδράχνοντας μια πτυχή σάρκας κοντά στον ώμο και στρίβοντάς τη, στρίβοντάς τη με μανία, με τα νύχια της να χώνονται στο δέρμα· αμέσως μετά είχε δραπετεύσει τρέχοντας, με τις γυμνές πατούσες της να χαστουκίζουν το πεζοδρόμιο. Το επεισόδιο ήταν σαν κακό όνειρο. Φυσικά,

Αύγουστος 1931. Ένα υπερωκεάνιο με προορισμό τη Γερμανία ξεκινάει από τη Βερακρούς του Μεξικού. Στους επιβάτες της πρώτης θέσης βρίσκονται μια νεαρή Αμερικανίδα ζωγράφος με τον εραστή της, ένας ισπανικός χορευτικός θίασος που επιδίδεται σε κλοπές, ένα ηλικιωμένο ζευγάρι Γερμανών με το παχύ μπουλντόγκ τους που παθαίνει συνεχώς ναυτία και μια θορυβώδης παρέα Κουβανών φοιτητών Ιατρικής.

Καθώς το πλοίο ταξιδεύει στον Ατλαντικό, ο αναγνώστης παρασύρεται από τα περιστατικά και τις δολοπλοκίες επιβατών και μελών του πληρώματος, που δημιουργούν ένα κλίμα ανυπόφορης έντασης. Το αποτέλεσμα είναι ένα πλούσιο πορτραίτο της ανθρώπινης ψυχοσύνθεσης και ένα εντυπωσιακό στιγμιότυπο ενός κόσμου που κινείται προς την καταστροφή, σε μια εποχή ανόδου του ναζισμού.

Γραμμένο σε μια περίοδο είκοσι ετών και βασισμένο στο ημερολόγιο της Κάθριν Αν Πόρτερ κατά τη διάρκεια ενός παρόμοιου θαλάσσιου ταξιδιού, *Το πλοίο των τρελών* αποτελεί ένα αριστούργημα της αμερικανικής λογοτεχνίας και ένα πανόραμα της ίδιας της ζωής. Παραμένει εξίσου γοητευτικό και επίκαιρο σήμερα όσο όταν πρωτοεκδόθηκε, πριν από περισσότερο από μισό αιώνα.

«*Το πλοίο των τρελών* είναι το απόσταγμα όλης της υπέροχης συγγραφικής δεξιότητας που έχτισε τη φήμη της Κάθριν Αν Πόρτερ.»

—*Time*

 **ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΚΛΕΙΔΑΡΙΘΜΟΣ**
www.klidarithmos.gr

ISBN 978-960-645-063-1

